

Asia: VN/8915/2024

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta?

”Yleisenä kommenttina toteamme, että Kirkkohallitus pitää hyvänä, että muutosten tavoitteena on keventää työnhakijan palveluprosessia lisäämällä tarkoituksenmukaisuutta ja asiakaslähtöisyyttä. Kirkkohallitus myös kannattaa uudistuksen tavoitetta lisätä työvoimaviranomaisten harkintavaltaa.

Lainsäädäntöluonnoksen keskeiseksi haasteeksi arvioidaan, että vaikka yleisenä perusteluna on harkintavallan lisääminen ja palveluprosessin tarkoituksenmukaisuuden kasvattaminen ja keventäminen, useat uudistusluonnoksen kohdat tosiasiallisesti lisäävät kaavamaista velvoittavuutta ja kuormittavat palveluprosessia työnhaun uudelleen aloittamisen ja lisääntyvien sanktiokäytäntöjen vuoksi. Kirkkohallitus pitää tärkeänä, että valmisteluprosessissa kiinnitetään huomiota siihen, että uudistus tosiasiallisesti keventäisi palveluprosessia ja vahvistaisi tarkoituksenmukaisuutta ja asiakaslähtöisyyttä.”

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa palveluprosessista?

-

2. Koetteko alkuhaastattelun järjestämisen määräajan pidentämisen viidestä arkipäivästä kymmeneen arkipäivään kannatettavana?

Kirkkohallitus pitää mahdollisena pidentää alkuhaastattelun määräaikaa viidestä kymmeneen päivään. Joustavuuden lisääminen tulee koitua työnhakijan eduksi siten, että alkukartoitus edelleen tehdään ilman aiheetonta viivytystä. Tärkeänä pidetään myös digitaalisuuden mahdollisuuksien hyödyntämistä ja etäasioinnin mahdollisuuksien edistämistä osana palveluprosessin kehittämistä.

3. Onko täydentävien työnhakukeskustelujen perustuminen asiakkaiden palvelutarpeeseen mielestänne tarkoituksenmukaista?

Kirkkohallitus kannattaa täydentävien keskustelujen tarkoituksenmukaisuusharkinnan lisäämistä ja kaavamaisuudesta luopumista. Kannatettavaa on myös se, että yksilöllisen palvelutarpeenarvioinnin perusteella täydentävien keskustelujen määrää voidaan myös tarvittaessa lisätä. Esimerkiksi maahanmuuttajataustaisten työnhakijoiden tiedetään olevan vaikeaa päästä koulutustaan vastaavaan työhön Suomessa.

4. Näettekö nykyisestä muistutuskäytännöstä luopumisen ja työnhaun voimassaolon päättyminen ensimmäisestä asioinnin laiminlyönnistä kannatettavana?

Kirkkohallitus ei kannata muistutuskäytännöstä luopumista kustannussyihin vedoten. Kirkkohallitus pitää tärkeänä säilyttää järjestämislain nykyinen muotoilu, jossa työvoimaviranomaisella on velvollisuus muistuttaa työnhakijaa kirjallisesti työnhakijan menettelyn vaikutuksista työllistymiseen ja mahdolliseen oikeuteen saada työttömyysetuutta. Kirkkohallitus pitää tärkeänä, että viestintää työvoimaviranomaisten ja työttömien työnhakijoiden kesken pikemminkin lisätään kuin vähennetään. Erittäin kannatettavana pidetään ennakoivan informoinnin lisäämistä. Lisäksi kannatettavaa on selvittää automatisoinnin, tekoälyn ja digitaalisen viestinnän mahdollisuuksia kustannussäästöjen mahdollistajana. Taustamateriaalin mukaan vuoden 2022 jälkeen muistutusviestin saaneista 80 prosenttia ei saanut työttömyysturvaseuraamuksia, eli he olivat muistutuksen saamisen jälkeen menelleet työttömyysturvalain edellyttämällä tavalla (s. 11). Tämä osoittaa muistutusviestin kiistattoman merkityksen.

Kirkkohallitus ei kannata muutosta, jossa työnhaun voimassaolo päättyisi ensimmäisestä työnhakijan asioimatta jättämisestä. Kirkkohallitus on ollut tyytyväinen lain nykyiseen vuoden 2022 muotoiluun, jossa työnhaku katsotaan päättyneeksi vasta toistuvista laiminlyönneistä. Muutosehdotusta perustellaan toistuvuuden seurannan työllistävyydellä. Vuoden 2022 muotoilu tehtiin suojaamaan työnhakijaa tahattoman laiminlyönnin kohtuuttomista seuraamuksista. Tämä perustelu ei ole muuttunut. Diakoniatyön kautta tiedämme, että varsinkin heikommassa asemassa olevien ihmisten elämäntilanteissa on monia ymmärrettäviä tekijöitä, joiden vuoksi tapaamisaika ei aina onnistu. Työnhaun katkaisu työvoimaviranomaisten puolelta, vaikka työnhakijan työttömyys jatkuu, aiheuttaisi katkoksia työmarkkinatuessa. Tämä tekisi etuuksilla elävien taloudenhallinnasta entisestä pirstaleisempaa. Lisäksi työnhaun katkaisemiset lisäisivät työvoimaviranomaisten työtaakkaa työnhaun uusimisen ja uusien alkukartoituskeskustelujen vuoksi. Lakimuutoksen sijaan kannatettavana pidetään taustamateriaalissa esitettyä työnhakijoiden tahattomien laiminlyöntien ennaltaehkäiseviä toimia (s. 12).

5. Koetteko työllistymissuunnitelmien sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

-

6. Koetteko asiakkaiden palveluprosessiin sisältyvien asiakastapaamisten sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

-

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työnhakuvelvollisuutta koskevista muutoksista?

Kirkkohallitus ei kannata osa-aikatyötä tekevien siirtämistä normaalin työnhakuvelvoitteen piiriin. Diakoniatyössä tapaamme useita osa-aikatyötä ja eri tavoin prekaaria työtä tekeviä. Kirkkohallitus

haluaa kiinnittää huomiota lakimuutoksen pääasiallisiin tavoitteisiin lisätä asiakaslähtöisyyttä ja tarkoituksenmukaisuutta. Syyt osa-aikatyön tekemiseen ovat moninaiset ja voivat johtua työnantajasta, työntekijästä tai työntekijän läheisistä, esimerkiksi pysyvästi sairaan lapsen tai läheisen hoitamisesta. On tavallista, että työnhakijoilla on sairauden vuoksi alentunut työkyky, mutta he eivät silti välttämättä ole työvoimaviranomaisen mukaisesti työkyvyttömiä. Näissä tilanteissa osa-aikatyö on kaikkien kannalta paras pysyvä ratkaisu. Kirkkohallitus ei kannata kaavamaisen velvoittavuuden lisäämistä kaikille osa-aikatyötä tekeville tosiasiallisesta työmahdollisuudesta riippumatta. Tällainen uudistus todennäköisesti lisäisi merkittävästi työvoimapalvelujen käyttöä, vaikka työllistyminen ei kasvaisi, sillä työnhakijan tilanne ei mahdollistaisi kokoaikatyötä.

2. Näettekö, että alennetun työnhakuvelvollisuuden asettamisen yhteydessä arvioitavissa seikoissa on huomioitu oleelliset tekijät?

Kirkkohallitus kannattaa alennetun työnhakuvelvollisuuden arvioinnissa tarvekohtaista harkintaa erityisesti ”niiden työnhakijoiden kohdalla, joiden työllistymistä työnhakuvelvollisuus tukee heikosti”. (s. 18). On tärkeää vähentää kaavamaisuutta ja lisätä työvoimaviranomaisen harkintamahdollisuutta työnhakijoiden tosiasiallisen tilanteen huomioimisessa.

3. Tukeeko työnhakuvelvollisuutta koskevan sääntelyn yksinkertaistaminen ja tietyistä poikkeuksista luopuminen työnhakuvelvollisuuden tarkoituksenmukaista asettamista?

-

4. Työnhakuvelvollisuuteen ehdotettavat muutokset tuovat tietty asiakasryhmät (esim. osa-aikatyössä olevat sekä henkilöt, joilla on tiedossa myönteinen muutos työnhaun tilanteeseen) yleisen työnhakuvelvollisuuden alentamisen kriteerien piiriin. Näettekö tämän kannatettavana?

Kirkkohallitus haluaa kiinnittää huomiota työnhakuvelvollisuuden alentamisen kriteereissä työnhakuvelvollisuuden ja tosiasiallisten soveltuvien työpaikkojen tarjonnan suhteeseen. On tärkeää vähentää kaavamaisuutta ja lisätä työvoimaviranomaisen harkintavaltaa, ei vähentää sitä.

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työtarjouksiin tehtävistä muutoksista?

Kirkkohallitus haluaa kiinnittää huomiota mekaanisen työtarjousten määrän sijaan työtarjousten osuvuuteen. Varsinkin velvoittavien työtarjousten osalta Kirkkohallitus pitää tärkeänä varmistaa työvoimaviranomaisten mahdollisuuksia tarjota sellaisia työtehtäviä, jotka ovat tosiasiallisesti mahdollisia sekä työnantajan että työntekijän näkökulmasta.

2. Tukeeko työtarjouksiin heti työnhaun alusta alkaen ehdotettava velvoittavuus työllistymistä ja työtarjousmenettelyn tarkoituksenmukaista toimeenpanoa?

Kirkkohallitus ei kannata työtarjousten velvoittavuuden muuttamista siten, että velvoittavuus alkaisi heti työttömyyden alusta alkaen. Tämä voi johtaa mekaaniseen velvoittavien työtarjousten antamiseen, joka ei välttämättä edistä tosiasiallista työllistymistä. Sen sijaan se voi lisätä sanktiomenettelyä ja siten ylimääräistä hankaluutta sekä työnhakijoille että työvoimaviranomaisille. Muutosehdotuksen perusteluissa todetaan, että ”työtarjousten laatu ja vaikuttavuus saattavat heikentyä volyymin kasvaessa” (s. 72). Kirkkohallitus kannattaa tapauskohtaista harkintaa ja tarkoituksenmukaisuusharkintaa sekä hyvin kohdennettua työpaikkainformaatiota.

3. Selkeyttääkö työtarjouksiin ehdotetut muutokset kokonaisuutena työtarjouksia koskevaa sääntelyä?

-

1. Onko teillä lausuttavaa työnhakijalle tai työvoimaviranomaiselle ehdotetusta velvollisuudesta työnhakuprofiilin laatimiseen ja julkaisemiseen palvelualueella?

Kirkkohallitus pitää hyvänä työnhakuprofiilien anonyymia lähtökohtaa. Tämä edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta työmarkkinoilla. Diakoniatyön arjen kautta tiedämme, että esimerkiksi maahanmuuttajataustaisten tai romanien on vaikea löytää koulutustaan vastaavaa työtä Suomessa. Anonyymi rekrytointi voi omalta osaltaan helpottaa heidän työllistymistään oman alansa töihin.

2. Onko teillä lausuttavaa työnhakijoiden työnhakuprofiilissa olevien henkilötietojen (koulutus, työkokemus, muu osaaminen ja työtoiveet) julkaisemisvelvollisuudesta ehdotetussa muodossa julkisena tietopalveluna?

-

3. Onko teillä lausuttavaa työnhakuprofiilien tietovarantoa koskevista muutoksista?

-

4. Onko teillä muuta lausuttavaa palvelualueella tai työnhakuprofiileja koskeviin muutoksiin?

-

1. Onko teillä lausuttavaa koulutusta vailla olevia nuoria koskevista muutoksista? Erityisesti Opetushallitusta ja Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskusta pyydetään muun ohella arvioimaan esitettyjen muutosten kohderyhmien suuruutta, koska työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole ollut käytettävissään tähän tarvittavia tilastotietoja.

Kirkkohallitus kannattaa ehdotusta, jonka mukaan nuori työnhakija voisi jatkossa täyttää hakuvelvoitteensa hakeutumalla myös muuhun kuin tutkintotavoitteiseen koulutukseen. Kirkkohallitus haluaa kiinnittää huomiota yksilökohtaiseen harkintaan ja nuoren toimijuuden tukemiseen tarkoituksenmukaisella tavalla. Kaavamainen velvoittavuus ei tätä edistä.

2. Onko teillä lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevista muutoksista?

Kirkkohallitus korostaa työttömyysturvaseuraamuksia määritettäessä tapauskohtaisen harkinnan merkitystä ja seuraamuksista luopumista, mikäli työnhakijalla on menettelyynsä pätevä syy. Syyn arvioinnissa on tärkeää säilyttää työvoimaviranomaisen harkintavalta. Lisäksi tulee korostaa työvoimaviranomaisten etukäteisen ymmärrettävän ja tavoittavan informaation merkitystä.

Mikäli kaikki ehdotuksessa mainitut velvoittavuudet ja palvelujen (kuten muistutusviestien) vähentämiset toteutuvat, ja mikäli kaikista työnhakijan laiminlyönneistä ja tekemättä jättämisistä määrätään seuraamukset, työttömyysturvan alentamispäätökset kasvaisivat rajusti. Tämä aiheuttaisi merkittävästi lisää hallinnollista työtä sekä aiheuttaisi merkittävää haittaa jo ennestään pienituloisimpien ihmisten elämään. Kirkkohallitus korostaa, että myös mahdollisia työttömyysturvaseuraamuksista säätää tulisi keskiössä olla uudistuksen ilmaistu tavoite ”keventää työnhakijan palveluprosessia lisäämällä tarkoituksenmukaisuutta ja asiakaslähtöisyyttä.” Seuraamusmenettelytapauksen vähentämiseksi Kirkkohallitus kannattaa muistutuksen lisäksi ennakkollisen informoinnin vahvistamista taustamuistion mukaisesti (s. 12).

3. Onko teillä lausuttavaa muista työttömyysturvamuutoksista?

Kirkkohallitus pitää hyvänä tekoälypohjaisten sovellusten hyödyntämistä palvelutarvearviossa ja työnhakuprofiileissa. Kirkkohallitus kannattaa sitä, että näitä sovelluksia hyödynnettäisiin myös viestinnässä työvoimaviranomaisten ja työnhakijoiden välillä ennakoivan informaation ja sujuvan muistutusviestinnän edistämiseksi sekä palvelujen tarkoituksenmukaiseen kohdentamiseen.

1. Onko teillä lausuttavaa työllisyysvaikutusarvioihin?

-

2. Onko teillä lausuttavaa liittyen työvoimaviranomaisvaikutuksiin?

Kirkkohallitus haluaa nostaa esiin, että työvoimaviranomaisvaikutusten arvioinnissa ei ole huomioitu suunnitellun työhaun nopeamman keskeyttämisen aiheuttamaa lisätyötä, joka tulee työhaun uudelleenkäynnistämisestä, työttömyysturvan keskeyttämisestä ja uudelleen aloittamisesta, työttömyysturvan keskeyttämisen ajaksi haettavan toimeentulotuen käsittelystä sekä kaikkien näiden vaiheiden viestinnästä.

3. Onko teillä lausuttavaa muista vaikutusarvioista?

Kirkkohallitus haluaa muistuttaa vaikutusarvioiden tekemisestä erilaisissa elämäntilanteissa elävien työnhakijoiden arkeen. Lisäksi haluamme muistuttaa lapsivaikutusten arvioinnista erityisesti tilanteissa, joissa joko työnhakijalla itsellään tai jollakin työttömän työnhakijan perheenjäsenellä on alentunut toimintakyky tai kun on kyseessä yksinhuoltajaperhe.

Muuta lausuttavaa?

-

Korva Tuija
Kirkkohallitus